

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไว้ในมาตรา 81 โดยสาระสำคัญคือ รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นเป็นกฎหมายแม่บทและเป็นกรอบนโยบายหลักของประเทศในงานด้านการศึกษาค้นคว้า พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนแผนแม่บทของการศึกษาไปด้วยในตัว และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในระบบการศึกษาของประเทศมีสิ่งใหม่ๆ ที่ในระบบการจัดการศึกษาเดิมไม่ได้กำหนดไว้ เช่น มาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพ การใช้ใบประกอบวิชาชีพ เป็นต้น ในปัจจุบันได้มีการปรับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษามาเชื่อมโยงเป็นศูนย์กลาง ส่วนด้านการศึกษาก็นำมายึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ล้วนแต่มุ่งความสำคัญที่คนทั้งชาติ เพราะเห็นว่า คน คือองค์รวมของการพัฒนาทุกด้าน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2547 : 3 – 5)

บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการที่ดี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารขององค์กรต่าง ๆ แต่องค์ประกอบที่น่าจะสำคัญที่สุดคือเรื่องของบุคลากรเพราะบุคลากรมีส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวให้แก่การบริหารงานทุกองค์การ กล่าวคือ บุคลากรเป็นผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เช่นนี้ถ้าเราได้บุคลากรที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ และมีขวัญกำลังใจดี งานก็จะประสบผลสำเร็จและในทางตรงกันข้าม ถ้าได้บุคลากรที่ขาดความรู้ความสามารถ ขาดความรับผิดชอบ ขาดขวัญขาดกำลังใจ และไม่ตั้งใจทำงานก็จะเป็นสาเหตุให้งานล่าช้าหรือไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรทำให้สูญเสียเวลาและทรัพยากรโดยใช่เหตุ และในที่สุดก็จะนำความเสียหายมาสู่หน่วยงานได้ดังนั้น สิ่ง ที่ผู้บริหารงานบุคคลจะต้องเอาใจใส่อยู่เสมอก็คือต้องศึกษาถึงปัจจัยในอันที่จะยังให้เกิดท่าทีและขวัญในการทำงาน จะต้องเปรียบเทียบสถานการณ์ของขวัญในขณะนี้ให้ถูกต้องเพื่อจะใช่วิธีบำรุงขวัญให้เหมาะสม การบริหารงานที่ดีผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบจะต้องตรวจสอบสถานะของขวัญอยู่

อย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาลักษณะในของผู้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงตามความต้องการด้วย (สมพงษ์ เกษมสิน, 2521: 241)

คน หรือ ที่เรียกว่าทรัพยากรมนุษย์ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรเนื่องจากคนได้เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทุกอย่างจนกลายเป็นผลผลิตขององค์กร โดยทั่วไปคนจะมีลักษณะที่หลากหลายแตกต่างกันในด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ให้องค์กรบรรลุเป้าหมายการดำเนินการให้บุคคลสามารถ สร้างสรรค์งานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความสามารถทางการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งปัจจุบันปรับแนวความคิดการบริหารงานบุคคลจากผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ออกคำสั่งมาเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการพัฒนางานขององค์กรทั้งในด้านการบริหาร ตามหลักวิทยาศาสตร์ งานทางด้านสวัสดิการ การบริหารการจ้างงาน จิตวิทยา สุขภาพและความปลอดภัยระบบสหภาพแรงงาน การบริหารค่าจ้างและเงินเดือน การพัฒนาและฝึกอบรม และ แรงงานสัมพันธ์ ผู้บริหารองค์กรทุกคนจะต้องทำหน้าที่เป็นนักบริหารงานบุคคลไปพร้อมกับปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ไปด้วย แต่ทั้งนี้คนซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสามารถสร้างสรรค์ ประโยชน์และมีประสิทธิภาพให้กับองค์กรได้อย่างมหาศาลภายใต้สภาวะการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กิจกรรมที่ผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล คือการวิเคราะห์งานการออกแบบ งานการวางแผนและการพยากรณ์กำลังคน การสรรหา การคัดเลือกการปฐมนิเทศและการบรรจุ การประเมินการปฏิบัติงาน การวางแผนและพัฒนาอาชีพ การบริหารค่าตอบแทน ความปลอดภัยและ สุขภาพ และการจูงใจในการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547: 159)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ประกอบไปด้วยอำเภอในสังกัดจำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอแมริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง และอำเภอพร้าว มีโรงเรียนในสังกัดคือโรงเรียนในระดับไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 ทั้งสิ้น 142 โรง และมีข้าราชการครู สายผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 1,401 คน ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นตัวจักรสำคัญในการที่จะทำให้เกิดการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 บรรลุตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ต่อไป ดังนั้นหากบุคลากรครูกลุ่มนี้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเสียแล้ว องค์กรรวม ในการพัฒนางานกลุ่มนี้ก็จะเกิดเป็นปัญหาสำคัญใหญ่หลวง ในการที่จะร่วมกันพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ทั้ง 5 อำเภอนี้ โรงเรียนในแต่ละอำเภอ ต่างก็มีบริบทที่มีความแตกต่างกันทางด้านภูมิศาสตร์ด้านการคมนาคม ด้านเศรษฐกิจของชุมชนและด้านอัตราครูขาด เกินท์ โดยพื้นที่อำเภอสะเมิงโรงเรียนจะตั้งอยู่บนภูเขาหรือที่ราบเชิงเขาแทบทั้งสิ้น ส่วนอำเภอพร้าวและอำเภอแม่แตงพื้นที่บางส่วนตั้งอยู่บนภูเขาโดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บนพื้นราบ อำเภอแมริม

มีพื้นที่บนภูเขาเล็กน้อยส่วนใหญ่เป็นพื้นราบ และอำเภอสันทรายเพียงอำเภอเดียวที่มีพื้นที่บนพื้นราบทั้งสิ้นในด้านการคมนาคมอำเภอสะเมิงเป็นอำเภอที่มีการคมนาคมลำบากที่สุด รองลงมาเป็นอำเภอพร้าว อำเภอแม่แตง อำเภอแม่ริมและอำเภอสันทรายตามลำดับ ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอำเภอสะเมิงฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนยากจนที่สุดใน 5 อำเภอ ด้านอัตราขาดเกณฑ์อำเภอสะเมิงมีอัตราขาดเกณฑ์มากที่สุดใน 5 อำเภอ คืออัตราขาดเกณฑ์ร้อยละ 25.30 รองลงมาคืออำเภอแม่แตงอัตราขาดเกณฑ์ร้อยละ 10.09 อำเภอสันทรายอัตราขาดเกณฑ์ ร้อยละ 6.43 อำเภอพร้าวอัตราขาดเกณฑ์ร้อยละ 5.86 มีเพียงอำเภอแม่ริมเพียงอำเภอเดียวที่มีอัตราเกินเกณฑ์ ร้อยละ 3.77 สรุปรวมเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 มีอัตราขาดเกณฑ์ร้อยละ 8.17 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2, 2549 : 4 - 11) จากการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 อยู่ในภาวะที่อัตราขาดเกณฑ์ ทำให้ข้าราชการครูต้องรับภาระหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งภาระงานพิเศษด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นงานสนับสนุนการศึกษาที่ แต่ละโรงเรียนต้องดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและของรัฐบาลหนักมากยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีงบประมาณ 2549 โรงเรียนหลายแห่งที่ตั้งอยู่บนที่สูงถูกตัดงบประมาณสนับสนุนด้านพื้นที่พิเศษเนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กระทรวงการคลังกำหนด รวมทั้งขวัญกำลังใจที่จะได้รับการพิจารณาให้ย้ายกลับภูมิลำเนาหรือเพื่ออยู่ร่วมกับครอบครัวมีความเป็นไปได้น้อยมาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีจุดสนใจที่จะศึกษาว่าครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างไร ครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันหรือไม่ รวมทั้งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอนอย่างไรทั้งนี้เกี่ยวกับนโยบายในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 โดยคาดหวังว่าเมื่อบุคลากรมีขวัญและกำลังใจดีแล้วย่อมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานตามภารกิจของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่มีเพศแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 เกี่ยวกับ

แนวทางในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่มีเพศแตกต่างกัน
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เกี่ยวกับแนวทางในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำเสนอให้สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปใช้ในการหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 และเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้คือ ครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่มีเพศแตกต่างกัน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจที่ศึกษารุ่นนี้ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความพึงพอใจในการทำงาน และด้านผลประโยชน์ตอบแทน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ในการศึกษาคือเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยอำเภอแมริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง และอำเภอพร้าว

3. ตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้นคือ เพศของครูผู้สอนซึ่งจำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง

3.2 ตัวแปรตามคือ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนที่เปิดสอนไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 1,401 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนที่เปิดสอนไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 222 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) แต่ในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 95.50

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

ความเครียด หมายถึง ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ทำการสอนในโรงเรียนที่เปิดสอนไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 หมายถึง สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน อำเภอแมริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง และอำเภอพร้าว

ขวัญและกำลังใจ หมายถึง สภาพของจิตใจและอารมณ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อความตั้งใจในการทำงานที่มีผลกระทบต่อบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์การ

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ราชการตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา